

Nieuws over Nederlandse kortschildkevers 2 – Omaliinae, Oxytelinae (Coleoptera: Staphylinidae)

Dit artikel vormt de tweede aflevering van een reeks over de Nederlandse kortschildkevers en behandelt de subfamilie Oxytelinae. Het bevat tevens een aanvulling op de in het vorige artikel behandelde Omaliinae. Wederom werd een aantal soorten nieuw voor de Nederlandse fauna ontdekt: *Carpelimus similis*, *C. erichsoni*, *C. gusarovi*, *Platystethus degener*, *Bledius filipes* en *B. praetermissus*. In al deze gevallen gaat het om soorten die voorheen verward werden met hun naaste verwanten en daardoor over het hoofd gezien werden. Van enkele lastig te determineren soorten worden afbeeldingen van belangrijke determinatiekenmerken gegeven. Opmerkelijk is de ontdekking van *C. gusarovi* in ons land, een soort waarvan de dichtstbijzijnde vindplaatsen in Zuidoost-Europa liggen. Als aanvulling op de vorige aflevering wordt het voorkomen van de omaliine *Olophrum fuscum* in de Weerribben beschreven. De soorten *Ochtheophilus rosenhaueri*, *Carpelimus heidenreichi* en *Bledius denticollis* komen te vervallen voor de Nederlandse fauna.

Entomologische Berichten 63(6): 147-156

Trefwoorden: faunistiek, verspreiding, determinatiekenmerken

Inleiding

Deze aflevering behandelt de vertegenwoordigers van de subfamilie Oxytelinae. In tegenstelling tot het merendeel van de kortschildkevers zijn oxytelinen geen rovers. Zo leven de meeste *Oxytelus*-, *Anotylus*- en *Platystethus*-soorten als larve en adult van mest en rottende (planten)materialen. Hierdoor zijn zij relatief eenvoudig in gevangenschap te houden en te kweken, zodat er nogal wat bekend is over de levenswijze en de morfologie van de pre-imaginale stadia van deze groep (Hammond 1976, Koch 1989, Staniec 1993). Zeer interessant is de biologie van *Platystethus arenarius* (Fourcroy), die als een van de weinige keversoorten een eenvoudige vorm van broedzorg kent, waarbij het vrouwtje een broedkamer maakt in een koeienvlaai en de eieren en jonge larven

Oscar Vorst

Poortstraat 55
3572 HD Utrecht
vorst@xs4all.nl

bewaakt (Hinton 1944). De soorten van het genus *Bledius* graven tunnels in kale oevers van zowel zoete, brakke als zoute wateren, waar ze leven van algen die op de vochtige bodem groeien. Vaak wonen ze in dichtbevolkte kolonies, die aan de oppervlakte te herkennen zijn aan de vele molschoepjes (Herman 1986, Larsen 1936). Ook de vertegenwoordigers van de genera *Ochtheophilus* en *Carpelimus* zijn, op een enkele uitzondering na, typische oeverbewoners. De Proteininae, Micropeplinae en Omaliinae werden behandeld in de eerste aflevering van deze reeks over de faunistiek van de Nederlandse kortschildkevers (Vorst 2003). Van de laatste subfamilie werd inmiddels een nieuwe Nederlandse soort ontdekt, *Olophrum fuscum*, die hier ook besproken wordt.

Gebruikte afkortingen: NNM = Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden; ZMA = Zoologisch Museum Amsterdam; Fr = Friesland, Gr = Groningen, Dr = Drente, Ov = Overijssel, Fl = Flevoland, Ge = Gelderland, Ut = Utrecht, NH = Noord-Holland, ZH = Zuid-Holland, Ze = Zeeland, NB = Noord-Brabant, Li = Limburg.

Soortbesprekingen

Omaliinae

***Olophrum fuscum* (Gravenhorst)** nieuw voor Nederland
Materiaal **Ov**: Muggenbeet, Noordmanen, 26.v.2001, 1♀, Vorst; Weerribben, Meenteweg, 26.v.2001, 1♀, Vorst; Weerribben, Schutten Grafkampen, 1.ix.2001, 1♂, Vorst.

Tijdens twee excursies naar de Weerribben werden in 2001 drie exemplaren van deze soort gevangen. Opmerkelijk genoeg werd *O. piceum* (Gyllenhal), tot nu toe de enige verte-

Figuur 1. Verspreiding van *Olophrum piceum* in Nederland. Kleine stippen = slechts waarnemingen van voor 1900.
Distribution of Olophrum piceum in The Netherlands. Small dots = only records prior to 1900.

genwoordiger van dit genus in ons land, in dit laagveenmoeras niet waargenomen. Een beperkte revisie van het museummateriaal leverde geen verdere vindplaatsen op. *Olophrum piceum* daarentegen is een algemene soort van de veen- en zandgronden in het oosten van het land, maar is ook bekend van de Waddeneilanden (Terschelling) en laagveengebieden (onder andere Naardermeer en Weerribben; figuur 1). Overigens werd *O. fuscum* al twee keer eerder - onterecht - als inlands gemeld. De negentiende-eeuwse opgave van *O. fuscum* voor Den Haag door Snellen van Vollenhoven (1863, 1870) berustte klaarblijkelijk op een determinatiefout, die hersteld werd door Everts (1875, 1922). Ook Scheerpeltz (1929) meldde deze soort in zijn revisie van het geslacht *Olophrum* voor 'Holland und Belgien (Umgebung Maastricht, Umgebung Lüttich, Namur)'. Zijn vermelding van Maastricht is in de Nederlandse literatuur nooit overgenomen, waarschijnlijk vanwege het ontbreken van bewijsmateriaal (Horion 1963).

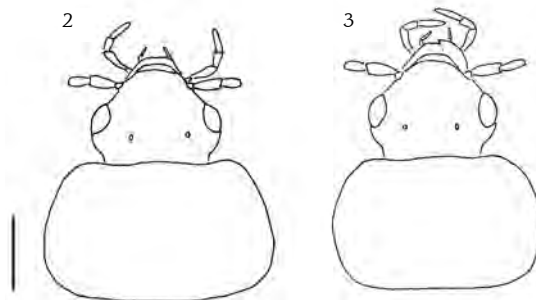
Hoewel *O. fuscum* oppervlakkig gezien sterk op de algemene *O. piceum* lijkt, zijn uitgekleurde exemplaren eenvoudig te herkennen aan de donkerbruine, bijna zwarte kleur. *Olophrum piceum* is veel roder van tint. Daarnaast is de habitus van *O. fuscum* duidelijk slanker en is het halsschild smaller met meer afgeronde zijden en voorzien van een iets fijnere en dichtere puntering. Halsschildvorm en -puntering vormen echter relatief variabele kenmerken. Het ontbreken van duidelijke slapen bij *O. piceum* lijkt een betrouwbaarder kenmerk (figuren 2-3). Afbeeldingen van het mannelijk genitaal van beide soorten zijn te vinden in de *Olophrum*-revisie van Scheerpeltz (1929), evenals goede foto's van de habitus. Een uitgebreide analyse van de verschillen tussen beide soorten is te vinden in Hammond (1971a).

Het areaal van *O. fuscum* beslaat Midden- en Noord-Eu-

ropa (Silfverberg 1992, Jelínek 1993, Hansen 1996, Köhler & Klausnitzer 1998). Op onze breedte ligt het zwaartepunt van de verspreiding in het oosten, meer naar het westen toe wordt de soort steeds zeldzamer. In de aan ons land grenzende delen van Duitsland is de soort zeldzaam (Horion 1963), in het zuidwesten van Duitsland ontbreekt hij zelfs geheel (Köhler & Klausnitzer 1998). Uit België is slechts een negentiende-eeuwse waarneming bekend uit de omstreken van Brussel (Bruge *et al.* 2001, Segers 1986). In Groot-Brittannië is de soort niet algemeen en heeft hij een noordelijke verspreiding (Tottenham 1954). In het zuiden is hij beperkt tot de (laagveen)moerassen van Norfolk en Suffolk (Hammond 1971a).

De Nederlandse vindplaatsen betreffen een zeggemoeras, de oever van een petgat en een veenmosrietland. Op de drie plekken werd een uitgebreid monster van de bodembewonende keverfauna genomen. In het zeggemoeras gebeurde dit met een keverzeef, op beide andere plekken door het onder water trappen van de kleetsnate moerasbodem en het verzamelen van de bovendienveers met behulp van een appelmoeszeef. Dit leverde respectievelijk 28, 57 en 45 soorten kevers op. De enige twee begeleidende soorten die op deze drie plaatsen verzameld werden zijn de hydrophilide *Cercyon convexiusculus* Stephens en de kortschild *Stenus palustris* Erichson. Een twintigtal soorten werd in twee van de drie monsters aangetroffen (tabel 1). In vergelijking met de mij bekende vindplaatsen van *O. piceum* lijkt *O. fuscum* beperkt tot zeer natte en iets voedselrijkere omstandigheden. *Olophrum piceum* is bijvoorbeeld ook bekend van (droge) heidevelden en hoogvenen. Deze voorkeur voor natte omstandigheden is in overeenstemming met de opmerking van Horion (1963): 'In sehr feuchten Substrat an Teich- und Tümpelufem'.

Recente introductie van *O. fuscum* in ons land lijkt onwaarschijnlijk. Meer voor de hand ligt dat deze lokaal voorkomende soort tot nu toe verwisseld is met de enige andere Nederlandse *Olophrum*-soort. Het stenotop karakter (Koch 1989) van deze soort pleit niet voor een recente vestiging. Daarnaast is *O. fuscum* meestal ongevlugeld; Hammond (1971a) telde zes gevlugelde exemplaren onder de 120 die hij onderzocht. Een van de drie Nederlandse exemplaren bleek overigens macropteer.

Figuren 2-3. Kop en halsschild van *Olophrum piceum* (2), Naardermeer, en *O. fuscum* (3), Weerribben. Schaallijn = 500 µm.

Head and pronotum of Olophrum piceum (2), Naardermeer, Noord-Holland, and *O. fuscum* (3), Weerribben, Overijssel. Scale = 500 µm.

Tabel 1. Begeleidende keverfauna van *Olophrum fuscum* op drie locaties in de Weerribben. Vermeld is het aantal exemplaren van soorten die op twee of drie van de vindplaatsen zijn aangetroffen. Zegge = zeggemoeras bij Noordmanen; petgat = oever van petgat bij Meenteweg; moeras = moerasvarenrietland bij Schut- en Grafkampen.

Beetle community associated with Olophrum fuscum in the Weerribben, Overijssel. The number of specimens collected for each species present at two or three of the localities is given. Zegge = sedge bed at Noordmanen; petgat = edge of peat pond at Meenteweg; moeras = reed- and fen land at Schut- en Grafkampen.

	zegge	petgat	moeras
<i>Pterostichus minor</i> (Gyllenhal)	1	-	1
<i>Odacantha melanura</i> (Linnaeus)	-	2	1
<i>Demetrius monostigma</i> Samouelle	-	1	1
<i>Noterus crassicornis</i> (Müller)	-	1	5
<i>Hygrotus decoratus</i> (Gyllenhal)	-	1	41
<i>Hydroporus scalesianus</i> Stephens	-	2	23
<i>Hydroporus angustatus</i> Sturm	-	1	7
<i>Limnebius aluta</i> Bedel	-	1	19
<i>Cercyon convexiusculus</i> Stephens	8	16	1
<i>Anacaena limbata</i> (Fabricius)	-	20	2
<i>Enochrus coarctatus</i> (Gredler)	-	10	18
<i>Ptenidium fuscicorne</i> Erichson	-	33	1
<i>Ptenidium nitidum</i> (Heer)	1	4	-
<i>Olophrum fuscum</i> (Gravenhorst)	1	1	1
<i>Lesteva sicula</i> Erichson	8	14	-
<i>Stenus latifrons</i> Erichson	-	1	2
<i>Stenus palustris</i> Erichson	1	5	2
<i>Euaesthetus bipunctatus</i> (Ljungh)	5	3	-
<i>E. laeviusculus</i> Mannerheim	-	4	1
<i>Paederus riparius</i> (Linnaeus)	-	1	1
<i>Lathrobium terminatum</i> Gravenhorst	1	-	1
<i>Erichsonius cinerascens</i> (Gravenhorst)	-	1	1
<i>Bryaxis bulbifer</i> (Reichenbach)	15	7	-
<i>Psammoeceus bipunctatus</i> (Fabricius)	-	2	1
<i>Corylophus cassidooides</i> (Marshall)	31	1	-
totaal Coleoptera	128	263	199

Oxytelinae

[*Ochtheophilus rosenhaueri* (Kiesenwetter)]

De vermelding van deze soort voor de Nederlandse fauna is terug te voeren op de vondst van een enkel mannetje te Bunde op 15 juni 1917 door Dr MacGillavry. Deze vondst werd gepubliceerd door Everts (1920) onder de oude naam *Ancyrophorus longipennis*, waaronder deze soort ook in de catalogus van Brakman (1966) te vinden is. Het betreffende exemplaar, geconserveerd in de collectie Everts (NNM), behoort echter tot *Ochtheophilus omalinus* (Erichson), een soort die van verscheidene Zuid-Limburgse beken bekend is. *Ochtheophilus rosenhaueri* komt hiermee te vervallen voor de fauna. Een recente determinatietabel tot de Midden-Europese vertegenwoordigers van het genus *Ochtheophilus*, vergezeld van afbeeldingen van de mannelijke genitaliën, is te vinden in Makranczy (2001).

***Carpelimus similis* (Smetana)** nieuw voor Nederland
Materiaal **Ov**: Beuningen, Dinkel, vii.1986, 1♂, Sterrenburg (ZMA); Fortmond, Duursche Waarden, 8.v.1997, 1♂, Vorst – **Ge**: Ommeren, 24.iv.1994, 1♂, Drost (Drost); Weurt, Waal, 12.v.2001, 3♂ 3♀, Vorst; Zennewijnen, Waal, 6.v.1990, 1♂, Drost (Drost) – **Li**: Arcen, Maas, v.1987, 1♂ 1♀, Sterrenburg (ZMA); Eijsden, v.1988, 2♂, Sterrenburg (ZMA); Herkenbosch, Roer, 1.vi.2002, 2♂ 2♀, Vorst; Meers, 22.viii.-

2000, 7♂ 43 exx, Vorst; Nunhem, Leudal, 6.vi.1999, 1♂, Vorst; Vlodrop, Roer, 2.vi.2002, 1♂, Vorst.

Deze soort lijkt sterk op *Carpelimus rivularis* (Motschulsky), maar vooral op *C. bilineatus* Stephens. Een betrouwbare determinatie is alleen mogelijk aan de hand van het mannelijk genitaal. De soort werd dan ook pas in 1967 beschreven door Smetana (1967), aan de hand van Slowaaks materiaal. De inwendige zak van de aedeagus bezit naast een centrale sikkelvormig skleriet twee duidelijke gesklerotiseerde laterale doorns. Bij *C. bilineatus* (en *C. erichsoni*) ontbreekt een dergelijke centrale skleriet, terwijl bij *C. rivularis* de laterale sklerieten naar verhouding kleiner en weinig gesklerotiseerd zijn. Foto's van de aedeagus van *C. similis* en verwanten zijn te vinden in de publicatie van Smetana (1967). Schematische afbeeldingen worden gegeven door Lohse (1978, 1989) en Gildenkov (1995). Overigens bieden als uitwendig kenmerk de doffe, gesculptureerde zijden van het halsschild wel enig houvast. Bij *C. similis* zijn deze over het algemeen smaller dan bij *C. bilineatus* (en *C. erichsoni*) (Lohse 1978, 1989).

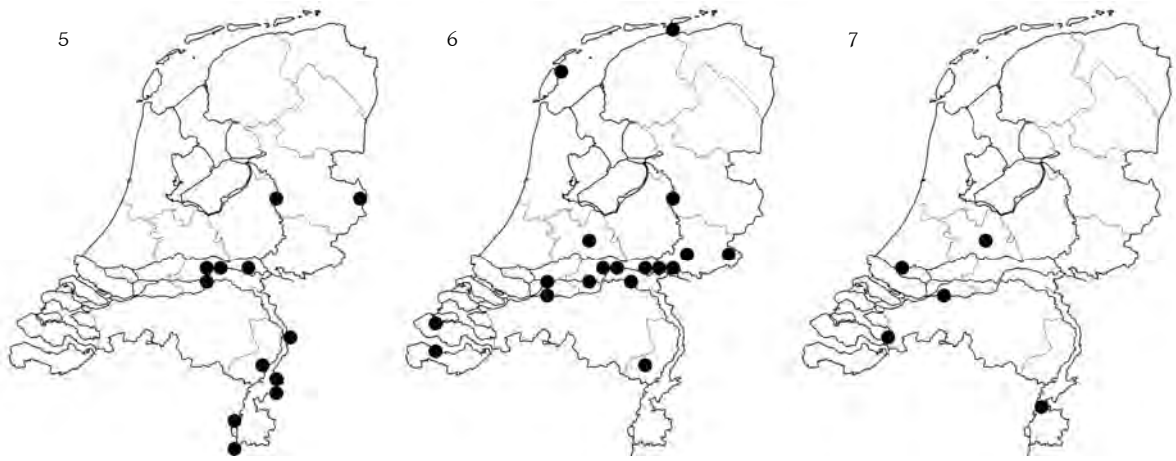
Inmiddels is gebleken dat *C. similis* een in Europa wijdverbreide soort is. Het verspreidingsgebied strekt zich uit van Rusland en Oekraïne over Turkije, Slowakije, Tsjechië, Polen, Duitsland, Zwitserland, Italië, Frankrijk en België tot in Groot-Brittannië (Smetana 1967, Herger & Uhlig 1983, Lohse 1989, Owen 1993, Ciceroni *et al.* 1995, Bruge 1999, Staniec 2000). De recente ontdekking van deze soort in Nederland lag dan ook in de lijn der verwachting. In het aangrenzende gebied lijkt de soort niet zeldzaam te zijn. In Duitsland is *C. similis* recent in veertien van de achttien onderscheiden deelgebieden waargenomen (Köhler & Klausnitzer 1998). In de onlangs verschenen catalogus van de Belgische kortschildkevers (Bruge *et al.* 2001) wordt *C. similis* voor drie van de acht districten opgegeven. Meer naar het noorden lijkt de soort te ontbreken. De recente kevercatalogi van Denemarken en Fennoscandië vermelden de soort niet (Silverberg 1992, Lundberg 1995, Hansen 1996).

Anders dan de minder kieskeurige zustersoort *C. bilineatus*, die te vinden is aan uiteenlopende oevertypes, is *C.*

Figuur 4. Pas gegraven ondiep grindgat bij Meers langs de Maas, augustus 2000. Vindplaats van *Carpelimus similis*, *Platystethus degener* en *Bledius atricapillus*. Foto: Oscar Vorst

Recently dug shallow pond near Meers along the Meuse, Limburg, August 2000. Site where Carpelimus similis, Platystethus degener and Bledius atricapillus were found.

Figuren 5-7. Verspreiding van *Carpelimus similis* (5), *C. bilineatus* (6) en *C. erichsoni* (7) in Nederland. Kleine stippen = slechts waarnemingen van voor 1900.

Distribution of Carpelimus similis (5), *C. bilineatus* (6) and *C. erichsoni* (7) in The Netherlands. Small dots = only records prior to 1900.

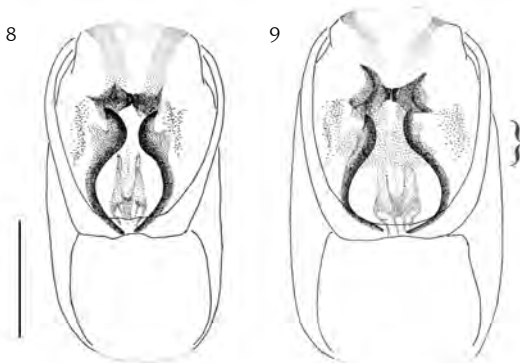
similis voornamelijk gevonden aan kale oevers met een grof substraat, zoals dat te vinden is langs grotere beken, rivieren en grote (ontgrondings)plassen (Koch 1989, Bruge 1999). De Nederlandse vindplaatsen betreffen onder andere zandige beekoevers (Leubeek, Roer), een zandige rivieroever (Waal), de zandig-kleiige oever van ontgrondingsplassen in de uiterwaarden (Weurt, Fortmond) en de volkomen onbegroeide grindoever van een pas gegraven plas langs de Maas (figuur 4). Op deze laatste vindplaats werd door het spoelen van de oever een vijftigtal exemplaren verzameld. *Carpelimus similis* was hier samen met *Bembidion decorum* (Zenker) de algemeenste kever. De begeleidende kevergemeenschap telt op deze plek een opvallend groot aantal *Carpelimus*-soorten: *C. rivularis* (33 exx), *C. obesus* (Kiesenwetter) (30), *C. gracilis* (Mannerheim) (13), *C. corticinus* (Gravenhorst) (9) en *C. subtilicornis* (Roubal) (1).

De Nederlandse vindplaatsen liggen alle aan of in de nabijheid van de grote rivieren (figuur 5). Blijkbaar ligt hier het zwaartepunt van de verspreiding. In hoeverre *C. similis* ook in andere delen van het land voorkomt zal moeten blijken. Wellicht vormen de oevers van zandgaten een geschikte biotoop. Van *C. bilineatus* zijn naast veel vindplaatsen in het rivierengebied ook vondsten tot in het kustgebied van de Zeeuwse Delta en de Wadden bekend (figuur 6).

***Carpelimus erichsoni* (Sharp)** nieuw voor Nederland
Materiaal **Ut**: Vechten, 26.xii.1989, 2♂ 2♀, Vorst; Zeist, Couwenhoven, 11.i.1982, 1♀, 1.iii.1984, 1♀, Vorst – **ZH**: Vlaardingen, 2.i.1960, 1♂ 1♀, Van der Krift (NNM) – **Ze**: Rilland, iv.1986, 1♂, Sterrenburg (ZMA) – **NB**: Made, 4.iii.1982, 4♂ 1♀, Van der Krift (NNM) – **Li**: Obbicht, 28.xii.1999, 1♂, Vorst.

Deze soort stond tot voor kort bekend onder de naam *C. augustae* (Bernhauer), welke door Gildenkov (1998) vervangen werd door *C. erichsoni* (Sharp). Enkele exemplaren van *C. erichsoni* bleken onder Nederlands materiaal van de verwante *C. bilineatus* schuil te gaan. Wat betreft de uiterlijke kenmerken staat *C. erichsoni* zeer dicht bij *C. bilineatus*. Het beste onderscheid tussen beide soorten is te vinden in de armatuur van het mannelijk genitaal (figuren 8-9), met name het apicale sklerietenpaar, dat bij *C. bilineatus* duidelijk verlengd is en doorloopt tot halverwege de twee komvormige centrale sklerieten (deze verlenging bevindt zich ter hoogte van de accolade in figuur 9). Deze verlenging ontbreekt bij *C. erichsoni*. Beide laterale doorns zijn verder bij *C. erichsoni* iets breder dan bij de zustersoort. De gechitini-seerde stroken aan de buitenzijde van de aedeagus ('Innenkante der Endlappen' bij Lohse) zijn bij *C. similis* breder en niet halverwege ingesnoerd zoals bij *C. bilineatus*. Enig houvast bij de determinatie bieden de sprieten. Deze zijn bij *C. erichsoni* minder slank en korter dan bij *C. bilineatus* (figuren 10-11).

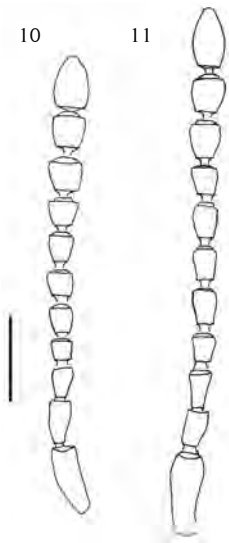
Carpelimus augustae, in 1901 door Bernhauer beschreven uit Istrië, was lange tijd alleen van Zuid-Europa bekend. Scheerpeltz ontdekte de soort in het zuiden van Oostenrijk

Figuren 8-9. Aedeagi van *Carpelimus erichsoni* (8), Vechten, Utrecht, en *C. bilineatus* (9), Dordrecht. De verlenging van het apicale sklerietenpaar bij *C. bilineatus* is aangegeven met een accolade. Schaallijn = 200 µm.
Aedeagi of Carpelimus erichsoni (8), Vechten, Utrecht, en *C. bilineatus* (9), Dordrecht, Zuid-Holland. The extension of the apical pair of sclerites in *C. bilineatus* is indicated by a brace. Scale = 200 µm.

(Horion 1963, Scheerpeltz 1968). Recent bleek dat de soort ook in België voorkomt, met vindplaatsen nabij Brussel (Auderghem) en in de provincie Luxembourg (Orval) (Haghebaert *et al.* 1990). Op de Britse Eilanden, in Duitsland, Denemarken en verder noordwaarts lijkt hij te ontbreken (Silfverberg 1992, Hodge & Jones 1995, Lundberg 1995, Hansen 1996, Köhler & Klausnitzer 1998). Hij kan natuurlijk over het hoofd gezien zijn. De Nederlandse vindplaatsen liggen verspreid over het westen en zuiden van het land (figuur 7).

In tegenstelling tot de naaste verwanten, die gebonden zijn aan oevers, is *C. erichsoni* in onze streken tot nu toe slechts bekend van ontbindend organisch materiaal. Zo werd hij verzameld van een hoop paardenmest, een composthoop, plantaardig afval en rietdetritus. Het voorkomen aan oevers is echter niet uitgesloten, zeker niet in andere (zuidelijke) delen van het verspreidingsgebied. Ook de vondst van een exemplaar in hoogwateraanspoelsel van de Maas zou er op kunnen duiden dat de soort aan oevers voorkomt.

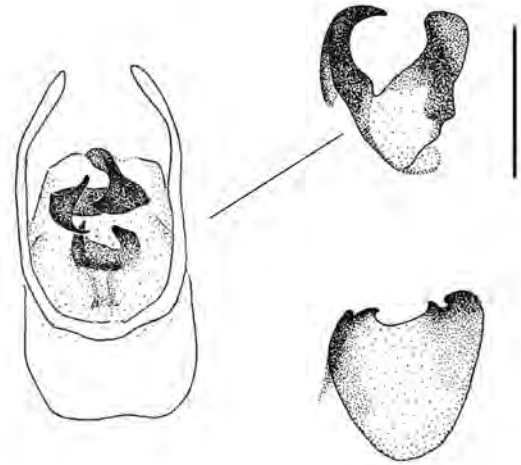

Figuren 10-11. Spriet van *Carpelimus erichsoni* ♂ (10), Vechten, Utrecht, en *C. bilineatus* ♂ (11), Weurt. Schaallijn = 200 µm.
Antenna of *Carpelimus erichsoni* ♂ (10), Vechten, Utrecht, and *C. bilineatus* ♂ (11), Weurt, Gelderland. Scale = 200 µm.

***Carpelimus gusarovi* Gildenkov** nieuw voor Nederland
Materiaal **Li:** Bunde, 30.vi.1950, 1 ♂, Berger (NNM); Zuid-Limburg, v.1971, 1 ♂, Berger (NNM).

Recent werd *Carpelimus gusarovi* onderscheiden van *C. obesus* (Kiesenwetter) op grond van materiaal uit Moldavië (Gildenkov 1997). De ontdekking van *C. gusarovi* in Nederland is zeer verrassend, gezien het tot nu toe bekende areaal van deze soort.

Carpelimus gusarovi onderscheidt zich van *C. obesus* op grond van de sklerieten in de inwendige zak van het mannelijk genitaal. In de diagnose van Gildenkov worden verschillen in de tanding van het driedelige, apicale skleriet in de aedeagus beschreven en vergeleken met die bij de verwanten *C. obesus* en *C. anthracinus* (Mulsant & Rey) (Gildenkov 1997, Assing & Schülke 2001). Doordat de positie van deze doorns in de aedeagus niet gefixeerd is, is dit kenmerk niet altijd even gemakkelijk te beoordelen. De verschillen in het centrale skleriet zijn meer uitgesproken en meestal beter te zien. In *C. gusarovi* is het centrale skleriet voorzien van vier tandjes (figuur 12). Overigens is dit skleriet niet symmetrisch

Figuur 12. Aedeagus (links) van *Carpelimus obesus*, Terschelling, en centrale skleriet van *C. obesus*, Meers, en *C. gusarovi*, Zuid-Limburg (rechtsonder). Schaallijn = 100 µm.

Aedeagus (left) of *Carpelimus obesus*, Terschelling, and central sclerite of *C. obesus*, Meers, Limburg, and of *C. gusarovi*, Zuid-Limburg (bottom right). Scale = 100 µm.

zoals gesuggereerd wordt in de afbeelding van dit kenmerk door Gildenkov (1997). Bij *C. obesus* is het centrale skleriet voorzien van twee sterk gesklerotiseerde tanden. Ook als het skleriet meer of minder gekanteld is zijn de verschillen goed waarneembaar.

Gildenkov (1997) geeft naast enkele locaties in Moldavië vindplaatsen van Oekraïne, Rusland, Azerbeidzjan en Bulgarije. Onlangs is *C. gusarovi* ook gemeld van de Neusiedler See in Oostenrijk (Assing & Schülke 2001). Zelf ving ik de soort op Mallorca (S'Albufera, 22.iv.2002). Duidelijk is dat het areaal van deze soort nog onvoldoende in kaart gebracht is. Mogelijk heeft hij ook in West-Europa een veel ruimere verspreiding dan de schaarse (oostelijke) vindplaatsen tot nu toe suggereren. Aangezien deze soort twee keer, met een tussenpoos van meer dan 20 jaar, in dezelfde regio is verzameld lijkt het onwaarschijnlijk dat er sprake is van een toevallige import of een verwisseling van vindplaatsgegevens. Deze soort dient dan ook tot de Nederlandse fauna gerekend te worden op grond van deze twee exemplaren.

Ongelukkigerwijs is er geheel niets bekend over de habitatvoorkeur van deze soort in ons land. De zeer summiere etiketgegevens laten ook geen ruimte voor speculatie hierover. De meeste buitenlandse vondsten hebben betrekking op rivieroeveren of vangsten met behulp van UV-licht (Gildenkov 1997). Het exemplaar van Mallorca is verzameld van de modderige bodem in een schaars begroeid brak kustmoeras.

[*Carpelimus heidenreichi* (L. Benick)]

Alle Nederlandse exemplaren onder deze naam blijken tot andere soorten te behoren, met name *C. subtilicornis* (Roubal). *Carpelimus heidenreichi* komt daarmee te vervallen voor de Nederlandse fauna. Deze soort is als nieuw voor onze fauna gemeld op basis van exemplaren verzameld langs de Geul bij Bunde op 24 juni 1965 en 21 maart 1967 (Brakman 1968, als *Trogophloeus heidenreichi*). Exemplaren van deze vindplaats (vi.1964, 1 ♀, Berger (NNM); 24.vi.1965, 1 ♂ 3 exx, Poot (col. Poot)) behoren ook tot *C. subtilicornis*.

Oxytelus piceus (Linnaeus)

Materiaal **Ov**: Denekamp, .viii., 1 ex, Van Roon (NNM-Everts) – **Ge**: Warnsveld, .ix., 1 ex, Groll (NNM-Everts); Winterswijk, .vi., 1 ex, Everts (NNM-Everts) – **ZH**: Den Haag, .v., 1 ex, Everts (NNM-Everts); Scheveningen, 14.vii.1907, 1 ex, Van Heurn (NNM-Everts) – **NB**: Eindhoven, .viii., 1 ex, Venmans (NNM-Everts); Tilburg, Kaaistoep, 10.vii.1998, 1 ♀, Spijkers (NM Tilburg) – **LI**: Borgharen, .ii.1994, 1 ex, Sterrenburg (ZMA).

Veel van de als *Oxytelus piceus* gedetermineerde exemplaren blijken tot *O. laqueatus* (Marsham) te behoren, waaronder ook al het materiaal van Friesland, Noord-Holland en Utrecht dat ik zag. Deze provincies, die door Brakman (1966) vermeld worden, komen hiermee te vervallen. *Oxytelus piceus* blijkt hier te lande een zeldzame soort waarvan slechts weinig recente waarnemingen bekend zijn.

Platystethus degener Mulsant & Rey nieuw voor Nederland

Materiaal **NH**: Zandvoort, Amsterdamse Waterleidingduinen, 8.v.1993, 1 ♂, Vorst – **Ze**: Retranchement, 1.ix.2002, 1 ♂, Vorst – **LI**: Bunde, 30.vi.1950, 1 ♂, Berger (NNM); Meers, 22.viii.2000, 1 ♂, Vorst.

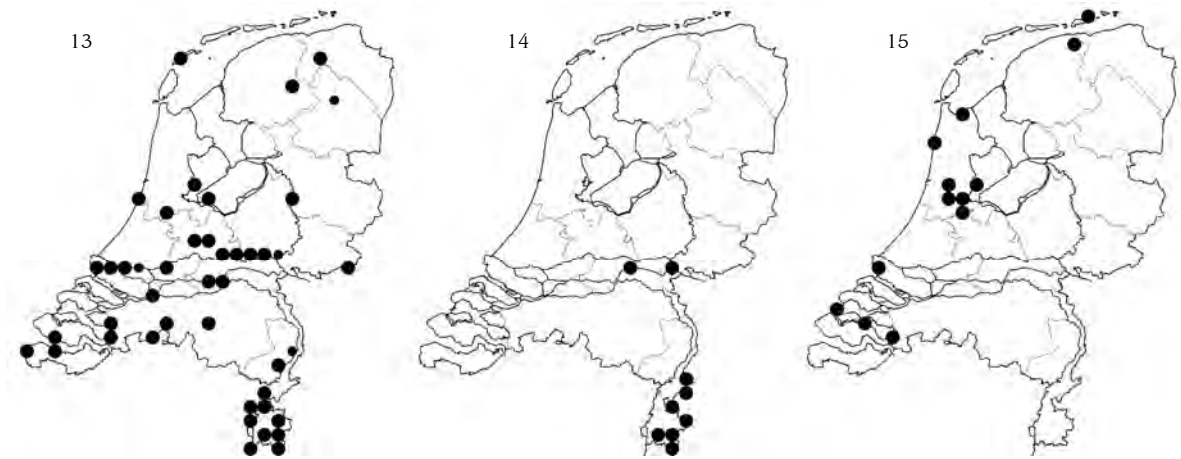
Deze soort is tot nu toe in ons land nooit onderscheiden van de veel algemenere zustersoort *P. cornutus* (Gravenhorst) (figuur 13), maar blijkt op een aantal verspreide vindplaatsen voor te komen. *Platystethus degener* werd lange tijd voor een synoniem van *P. cornutus* gehouden, tot Hammond (1971b) aantoonde dat onder *P. cornutus* tot dan toe twee soorten schuil gingen, waarvan een de naam *P. degener* diende te dragen.

Mannetjes van beide soorten kunnen eenvoudig op naam gebracht worden aan de hand van kenmerken aan de achterrand van het laatste sterniet. Bij *P. cornutus* is deze voorzien van een brede uitranding die ongeveer een derde deel van de achterrand beslaat, bij *P. degener* is op deze plaats een deukje te vinden (Hammond 1971b, Lohse 1989). Hoewel de lichtgekleurde dekschildvlek bij beide soorten verschillend van vorm zou zijn is dit kenmerk soms onduidelijk en zijn vrouw-

tjes daardoor niet altijd goed te determineren.

Platystethus degener kent in Midden- en Zuid-Europa een ruime verspreiding en schijnt vooral in het zuiden algemener te zijn (Hammond 1971b). In Fennoscandië en Denemarken ontbreekt hij (Lundberg 1995, Hansen 1996). In Duitsland is hij schaars en tot nu toe uit zes regio's bekend (Köhler & Klausnitzer 1998, Köhler 2000). In België is *P. degener* gemeld van de kust en het 'district mosan' (Haghebaert *et al.* 1990, Bruge *et al.* 2001).

Net als *P. cornutus* is *P. degener* een bewoner van modderige oevers. In Groot-Brittannië komen beide soorten dan ook regelmatig tezamen voor (Hammond 1971b). Ook in Nederland is op de drie bekende vindplaatsen van *P. degener* tevens *P. cornutus* aangetroffen (tabel 2). De Nederlandse vindplaatsen betreffen de oever van een kwelplas in de Amsterdamse Waterleidingduinen, een pasgegraven ondiepe poel op kalkrijk zand met veel schelpen op de Wallen van Retranchement, en een pas gegraven ondiepe grindplas langs de Maas (figuur 4). In alle gevallen gaat het om (vrijwel) kale, onbeschaduwde oevers van ondiepe plassen met een basisch karakter, typisch plekken met een relatief warm microklimaat. Een voorliefde voor dergelijke plekken is niet zo verwonderlijk voor een soort die hier aan de noordgrens van zijn verspreidingsgebied leeft. Op alle drie de vindplaatsen is door spoelen de oeverbewonende keverfauna bemonsterd. Dit leverde respectievelijk 12, 39 en 41 soorten op. De soorten die op minstens twee plekken voorkomen zijn merendeels min of meer algemene oeverssoorten, zoals de *Carpelimus*- en *Stenus*-soorten, *Philonthus quisquiliarius* (Gyllenhal) en de oevergraafkever *Heterocerus fenestratus* (Thunberg) (tabel 2). Opmerkelijker is *Scopaeus laevigatus* (Gyllenhal), een kortschildkever die in zijn voorkomen beperkt is tot de zuidelijke helft van ons land. Ook de vangsten hiervan duiden op een ter plaatse gunstig microklimaat.

Figuren 13-15. Verspreiding van *Platystethus cornutus*, *Bledius filipes* en *B. praetermissus* in Nederland. Kleine stippen = slechts waarnemingen van voor 1900.

Distribution of Platystethus cornutus, Bledius filipes and B. praetermissus in The Netherlands. Small dots = only records prior to 1900.

Tabel 2. Begeleidende keverfauna van *Platystethus degener*. Vermeld is het aantal exemplaren van soorten die op twee of drie van de vindplaatsen werden aangetroffen. Duin = duinplasje bij Zandvoort; grind = ondiepe ontgrinding bij Meers langs de Maas (zie figuur 4); poel = pasgegraven poel bij Retranchement.

Beetle community associated with Platystethus degener. The number of specimens collected for each species present at two or three of the localities is given. Duin = pond in dunes near Zandvoort, Noord-Holland; grind = shallow gravel-pit near Meers along the Meuse, Limburg (see figure 4); poel = recently dug pond near Retranchement, Zeeland.

	duin	grind	poel
<i>Dyschirius aeneus</i> (Dejaen)	1	1	7
<i>Hydroglyphus pusillus</i> (Fabricius)	-	4	2
<i>Helophorus griseus</i> Herbst	-	1	1
<i>Carpelimus rivularis</i> (Motschulsky)	7	33	9
<i>Carpelimus corticinus</i> (Gravenhorst)	-	9	5
<i>Carpelimus gracilis</i> (Mannerheim)	-	13	5
<i>Platystethus cornutus</i> (Gravenhorst) ♂	1	2	3
<i>Platystethus degener</i> Mulsant & Rey ♂	1	1	1
<i>Platystethus</i> sp. ♀	4	4	-
<i>Stenus comma</i> LeConte	-	4	4
<i>Stenus boops</i> Ljungh	1	-	2
<i>Stenus canaliculatus</i> Gyllenhal	-	3	2
<i>Scopaeus laevigatus</i> (Gyllenhal)	-	1	1
<i>Philonthus quisquiliarius</i> (Gyllenhal)	1	6	1
<i>Heterocerus fenestratus</i> (Thunberg)	-	3	60
totaal Coleoptera	25	326	287

***Bledius fuscipes* Rye**

Materiaal **Fr:** Schiermonnikoog, 15.vi.1972, 1 ex, Littel (ZMA); Ibid, 14.v.1973, 2♂ 3 exx, 5.xi.1973, 1 ex, Zweep (NNM); Terschelling, 4.vi-ii.1925, 1 ex, Reclaire (NNM); Terschelling, Noordvaarder, 22.vi.1937, 2 exx, Inventarisatie Domeinen (ZMA); Vlieland, 26.vii-3.vii.1931, 2 exx, Reclaire, Van der Wiel (ZMA) – **ZH:** Den Haag, .xii., 2 exx, Everts (NNM-Everts, ZMA); Hoek van Holland, 11.iv.1893, 1 ex, Kempers (ZMA).

Nogal wat materiaal dat onder *B. fuscipes* in de collecties stond behoort tot andere soorten, voornamelijk *B. terebrans* (Schiodte) en *B. pallipes* (Gravenhorst). Van de drie provincies die Brakman (1966) opgeeft, Friesland, Zuid-Holland en Zeeland, konden van de laatste slechts onjuist op naam gebrachte exemplaren getraceerd worden. Zeeland komt hiermee te vervallen. *Bledius fuscipes* is in Nederland een zeer zeldzame soort die tegenwoordig beperkt is tot de Waddeneilanden. De schaarse waarnemingen van de vastelandduinen stammen van meer dan 80 jaar geleden (Everts 1922).

***Bledius filipes* Sharp** nieuw voor Nederland

Materiaal **Ge:** Leeuwen, 15.ix.1919, 1 ex, Van der Wiel (ZMA); Pannerden, 1.vi.1975, 1 ex, 23.v.1981, 4 exx, Veldkamp (ZMA) – **Li:** Cottessen, vi.1996, 1 ex, Sterrenburg (ZMA); Epen, 10.viii.1973, 2 exx, Heijerman (Heijerman); Geulhem, 25.v.1954, 1 ex (ZMA); Gulpen, 1969, 1 ex, Van Stuivenberg (ZMA); Ibid., 30.v.1971, 1 ex, 28.iv.1974, 3 exx, 20.v.1982, 5 exx, Veldkamp (ZMA); Haanrade, 26.ix.1970, 1 ex (ZMA); Herkenbosch, Roer, 1.vi.2002, 26 exx, Vorst; Mechelen, Geul, 2.vi.1991, 1 ♀, Vorst; Rimborg, 3.x.1970, 2 exx (ZMA); Schinveld, 20.v.1970, 1 ex, Veldkamp (ZMA); Terziet, .v.1986, 2 exx, Sterrenburg (ZMA); Vlodrop, Roer, 2.vi.2002, 39 exx, Vorst.

Tot het genus *Bledius* behoren enkele van de meest lastig te determineren Nederlandse kortschildkevers. Niet alleen is

een aantal soorten zeer nauw verwant, ook de kenmerken binnen een soort zijn vaak relatief variabel. Bovendien bieden de primaire en secundaire geslachtskenmerken in de regel geen uitkomst. Gelukkig leven de meeste soorten gezellig en zijn zij in de collecties vaak met series van een enkele vindplaats vertegenwoordigd. Zo kan inzicht worden verkregen in de variatie van een populatie. Bovengeschetste problematiek is ongetwijfeld de reden waarom *B. filipes* tot nu toe niet uit ons land gemeld werd. Hij is lastig van de nauw verwante *B. pallipes* en vooral *B. terebrans* te onderscheiden.

Van *B. pallipes* verschilt *B. filipes* door de iets slankere habitus, het slankere halsschild en de duidelijk minder doffe chagrinering van halsschild en kop. Van *B. terebrans*, die een vergelijkbaar slanke habitus heeft, is hij te onderscheiden door het glimmender halsschild, de iets fijnere en dichtere puntering van de dekschilden en het ontbreken van duidelijke puntering op de zijden van de schedel. Dat de sprieten naar het uiteinde donker aangelopen zijn, terwijl deze bij *B. terebrans* effen geel zijn, is soms zeer moeilijk te beoordelen, vooral bij niet geheel uitgekleurde exemplaren.

Bledius filipes kent in Europa een ruime verspreiding, maar doordat de verwarring omtrent de identiteit van deze en verwante *Bledius*-soorten groot was, zijn oudere literatuuropgaven onbetrouwbaar en is het precieze areaal moeilijk vast te stellen. Recente meldingen zijn er uit de meeste Centraal-Europese landen, uit Zweden, Denemarken, Groot-Brittannië en België (Lundberg 1995, Hansen 1996, Köhler & Klausnitzer 1998, Bruge *et al.* 2001). In onze buurlanden is *B. filipes* geen algemene soort: in België is hij slechts uit het Brabants district bekend, in Duitsland uit zes regio's. Ook in de aan Limburg grenzende regio Noordrhein blijkt de soort niet voor te komen: er waren slechts dubieuze meldingen beschikbaar. In Groot-Brittannië, waar het voorkomen beperkt is tot East Norfolk, staat *B. filipes* te boek als 'endangered' (Hyman & Parsons 1994). In Nederland blijkt de soort niet zeldzaam in Zuid- en Midden-Limburg. Daarnaast zijn er enkele vondsten uit het Gelders rivierengebied.

Bij ons is *B. filipes* een soort van beek- en rivieroeveren. Vermoedelijk zijn de Limburgse vangsten alle terug te voeren op de oevers van enkele grotere beken, namelijk de Geul, Worm en Roer. Ook de Gelderse vondsten, te Leeuwen en Pannerden, zijn wellicht gedaan op de oevers van de Waal. Over de omstandigheden op de twee recente vindplaatsen langs de Roer is meer bekend. In beide gevallen gaat het om een twee meter hoge steilrand direct aan het water van de Roer. De locatie in Herkenbosch betreft een steile erosie-oever, opgebouwd uit leem en fijn zand in een licht populierenbos. De vindplaats in Vlodrop wordt gevormd door een vrijwel onbegroeide steilrand, opgebouwd uit klei met een grindhorizont. Op deze twee locaties is de keverfauna uitgebreid bemonsterd door middel van het spoelen van de oevers. Dit leverde op beide plekken meer dan 50 verschillende soorten kevers op, maar *B. filipes* bleek de enige vertegenwoordiger van het genus *Bledius*. Mogelijk heeft de soort een voorkeur voor verticale substraten om zijn kolonies te vestigen. In ieder geval wordt dit beschreven voor East Norfolk, waar *B. filipes* echter niet voorkomt langs binnenwateren maar op de kliffen aan de kust (Hyman & Parsons 1994).

[*Bledius denticollis* Fauvel]

Deze soort blijkt niet in Nederland voor te komen. Alle onderzochte exemplaren (afkomstig uit Denekamp, Ommen en

Eibergen) behoren tot een vorm van *B. pallipes* met rode dekschilden (*f. rufipennis*), die tot voor kort onterecht werd opgevat als een vorm van *B. opacus* (Block), ab. *subsiniatus* Mulsant & Rey genaamd. Ook in de *Bledius*-tabel in deel 4 van 'Die Käfer Mitteleuropas' wordt deze vorm onder de laatste naam opgevoerd (Lohse 1964, 1989). Indertijd werd deze vorm door Everts (1904) als *B. denticollis* opgevoerd voor de Nederlandse fauna. Het is Steel (1956) die onderkende dat de ab. *subsiniatus* tot dan toe verward was met de echte *B. denticollis*. Deze laatste blijkt een veel minder ruime verspreiding te hebben dan tot dan toe gedacht; hij ontbreekt bijvoorbeeld op de Britse Eilanden en is in Duitsland beperkt tot de bergachtige streken in het zuiden en oosten. In 1961 meldde Brakman *B. opacus* var. *subsiniatus* als inlands op grond van materiaal van Vrouwenpolder (Brakman 1961). Horion (1963) rept van het feit dat volgens Brakman (*i.l.*) veel Nederlandse opgaven van *B. denticollis* betrekking hebben op *B. opacus* ab. *subsiniatus*, maar dat de talrijke exemplaren van de Dinkel bij Denekamp de echte *B. denticollis* betreffen. Materiaal van deze laatste vindplaats blijkt nu tot *B. pallipes* te behoren. De exemplaren van Vrouwenpolder (31.vii.1954, 2 exx, Brakman (NNM)) behoren inderdaad tot een andere soort dan het materiaal van de Dinkel, namelijk *B. opacus*.

***Bledius praetermissus* Williams** nieuw voor Nederland
Materiaal ***Bledius praetermissus*** – **Fr**: Lauwersmeer, Pompsterplaat, 7.ix.1997, 1 ♂, Drost; Schiermonnikoog, 8.viii.1975, 1 ex, Van Oostroom (NNM) – **NH**: Amsterdam, .iv.1912, 1 ex, Klaassen (ZMA); Amsterdamsche Bosch, 22.viii.1960, 6 exx, Nonnekens (ZMA); Camperduin, 21.v.1936, 2 ex, 1.vi.1936, 4 exx, Evers, Van der Wiel (ZMA); Hembrug, .viii., 1 ex, 1.viii.1909, 1ex, Willemse (NNM-Everts, ZMA); Schellingwoude, 25.ix.1908, 1 ex, Van der Hoop (ZMA); Wieringen, 27.vi.1937, 1 ex, Van der Wiel (ZMA); Zeeburg, 24.x.1906, 2 exx, 9.ix.1907, 1 ex, MacGillavry (NNM-Everts) – **ZH**: Oostvoorne, .v.1983, 1 ♀, Berger (NNM) – **Ze**: Rilland, .viii.1972, 2 ♂, Berger (NNM); Vrouwenpolder, 27.vi.1954, 1 ♀, 8.vii.1954, 2 ♂ 1 ♀, 12.viii.1956, 1 ex, Brakman (NNM, ZMA); *Ibid.*, .viii.1960, 1 ♀, Berger (NNM). ***Bledius atricapillus*** – **Li**: Kunrade, 28.v.1954, 2 ♂ 3 exx, Berger (NNM, ZMA); Maastricht, .vi., 1 ex, Leesberg (NNM-Everts); Meers, 22.viii.2000, 1 ♂ 2 exx, Vorst.

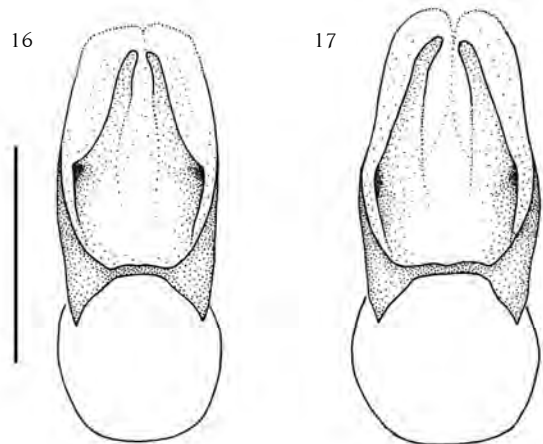
Sinds deze soort in 1929 werd onderscheiden van de zeer nauwverwante *B. atricapillus* (Germar) is er geharrewar over de status van dit taxon. De wereldcatalogus van Herman (2001b) vat *B. praetermissus* op als synoniem van *B. atricapillus*, onder andere in navolging van de catalogi van Muona (1979) en Hansen (1996), die *B. praetermissus* – ten onrechte – als 'replacement name' voor *B. atricapillus* opvoeren (Herman 2001a, b). Later onderscheiden Hansen *et al.* (1997) beide soorten alsnog op grond van Deens materiaal. Ook Duitse auteurs beschouwen in navolging van Lohse (1982, 1987) beide als goede soorten (Köhler & Klausnitzer 1998, Assing & Schülke 2001). Een revisie van het Nederlandse *B. atricapillus*-materiaal laat zien dat alle exemplaren uit het kustgebied behoren tot *B. praetermissus* (figuur 15). Het voorkomen van *Bledius atricapillus* is in ons land beperkt tot Zuid-Limburg.

De verschillen tussen beide soorten zijn inderdaad gering en slechts op waarde te schatten als exemplaren van de soorten direct met elkaar vergeleken kunnen worden. Op zichzelf biedt de vorm van de aedeagus voldoende onderscheid (figuren 16-17); de afbeeldingen in de literatuur zijn

echter weinig accuraat. De knik halverwege de parameren en penis is namelijk enigszins overdreven (Lohse 1982, Hansen *et al.* 1997). Daarnaast is *B. praetermissus* gemiddeld beduidend forser dan *B. atricapillus* en is het halsschild breder en vlakker dan bij deze laatste soort. Tenslotte is de chagrinering van halsschild en kop bij *B. praetermissus* iets fijner waardoor het oppervlak een doffere indruk maakt dan bij *B. atricapillus*.

Door de bovengeschetste onduidelijkheid over de status van *B. praetermissus* is het areaal van de soort moeilijk af te leiden uit de beschikbare literatuurgegevens. Waarschijnlijk gaat het om een soort die beperkt is tot het kustgebied van Noordwest-Europa, met momenteel zekere meldingen uit Groot-Brittannië en van de Noordzeekust van Duitsland en Denemarken (Hodge & Jones 1995, Hansen *et al.* 1997, Köhler & Klausnitzer 1998). Uit België is de soort tot nu toe niet bekend (Bruge *et al.* 2001). Overigens maakt Horion (1963) al gewag van een Nederlandse melding door Brakman (*i.l.*) van *B. praetermissus* van Walcheren. Horion interpreteert de soort echter als synoniem van *B. atricapillus*, een opvatting die door Brakman (1966) in zijn catalogus wordt gevolgd. *Bledius praetermissus* is hierdoor nooit als geldige soort voor de Nederlandse fauna gemeld.

Hoewel de Nederlandse vondsten alle van het kustgebied stammen lijkt *B. praetermissus* niet strikt halobiont, zoals gesuggereerd door Koch (1989). Zo werd een serie van zes exemplaren in het Amsterdamse Bos uit zeekei getrap (Nonnekens 1961, als *B. atricapillus*). In de Lauwersmeerpolder werd hij door Bas Drost verzameld van de kale kleioevers van een met fonteinkruid begroeide afwateringssloot. Deze biotopen zijn een aanvulling op de bevindingen van Lohse (1982), die de soort meldt van 'gelegentlich überfluteten vegetationslosen Sandboden'. Alle andere vondsten uit de omgeving van Amsterdam stammen overigens uit de periode voor de afsluiting van de Zuiderzee en hebben mogelijk wel betrekking op brakke of zoute omstandigheden. *Bledius atricapillus* is tot nu toe alleen bekend uit het zuiden van Limburg, waar hij onder andere recent verzameld werd aan de oever van een pasgegraven grindplas (figuur 4).

Figuren 16-17. Aedeagi van *Bledius atricapillus* (16), Meers, en *B. praetermissus* (17), Rilland. Schaallijn = 200 µm.

Aedeagi of Bledius atricapillus (16), Meers, Limburg, and *B. praetermissus* (17), Rilland, Zeeland. Scale = 200 µm.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar A. van Assen (NNM), B.J.H. Brugge (ZMA), M.B.P. Drost (Wadenoijen) en wijlen P. Poot (Maastricht) voor de leen van materiaal onder hun beheer.

Literatuur

- Assing V & Schülke M 2001. Supplemente zur mitteleuropäischen Staphylinidenfauna (Coleoptera, Staphylinidae). II. Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer 97: 121-176.
- Bernhauer M 1901. Zehnte Folge neuer Staphyliniden aus Europa. Verhandlungen der Kaiserlich Königlichen Zoologisch-Botanischen Gesellschaft in Wien 51: 651-655.
- Brakman PJ 1961. Korte coleopterologische Notities IV. Entomologische Berichten 21: 8-21.
- Brakman PJ 1966. Lijst van Coleoptera uit Nederland en het omliggend gebied. Monographieën van de Nederlandsche Entomologische Vereniging 2: i-x, 1-219.
- Brakman PJ 1968. Korte coleopterologische notities VIII. Entomologische Berichten 28: 108-114.
- Bruge H 1999. Quinze espèces de staphylins nouvelles pour la faune belge (Coleoptera Staphylinidae). Bulletin et Annales de la Société Royale Belge d'Entomologie 135: 20-48.
- Bruge H, Drugmand D & Haghebaert G 2001. Coleoptera Staphylinidae de Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg. Catalogue commenté et éléments de biogéographie. Bulletin de la Société Royale Belge d'Entomologie 137: 139-172.
- Ciceroni A, Puthz V & Zanetti A 1995. Coleoptera Polyphaga III (Staphylinidae). In: Checklist delle specie della fauna italiana (Minelli A, Ruffo S & La Posta S eds) 48: 1-65. Calderini.
- Everts E 1875. Lijst der in Nederland voorkomende schildvleugelige insecten (Coleoptera): i-vii, 1-116. Martinus Nijhoff.
- Everts E 1904. Tweede lijst van soorten en variëteiten nieuw voor de Nederlandsche fauna, sedert de uitgave der "Coleoptera Neerlandica" bekend geworden. Tijdschrift voor Entomologie 47: 172-176.
- Everts E 1920. Nieuwe vondsten voor de Nederlandsche Coleopteren-fauna, XXVIII. Entomologische Berichten 5: 241-243.
- Everts E 1922. Coleoptera Neerlandica. De schildvleugelige insecten van Nederland en het aangrenzend gebied III: i-xviii, 1-668. Martinus Nijhoff.
- Gildenkov MYu 1995. Some little-known and new species for Russia of the genus *Carpelimus* Leach (Coleoptera Staphylinidae). Russian Entomological Journal 4: 11-14.
- Gildenkov MYu 1997. A new species of *Carpelimus* Leach from Moldavia, Ukraine, Bulgaria, Russia and Azerbaijan (Coleoptera: Staphylinidae). Zoosystematica Rossica 5: 273-274.
- Gildenkov MYu 1998. Material k faune Ukrainy predstavitelei roda *Carpelimus* (Coleoptera, Staphylinidae). Izvestiia Khar'kovskogo Entomologicheskogo Obshchestva 6: 52-58. [naar Herman 2001b].
- Haghebaert G, Bruge H & Drugmand D 1990. Oxytelinae en Omaliinae, nieuw voor de Belgische fauna (Coleoptera, Staphylinidae). Bulletin et Annales de la Société Royale Belge d'Entomologie 126: 34-39.
- Hammond PM 1971a. Notes on British Staphylinidae 1. The status of *Olophrum nicholsoni* Donisthorpe with notes on the other British species of *Olophrum* (Col., Staphylinidae). Entomologist's Monthly Magazine 106: 165-170.
- Hammond PM 1971b. Notes on British Staphylinidae 2. On the British species of *Platystethus* Mannerheim, with one species new to Britain. Entomologist's Monthly Magazine 107: 93-111.
- Hammond PM 1976. A review of the genus *Anotylus* C.G. Thomson (Coleoptera: Staphylinidae). Bulletin of the British Museum (Natural History) Entomology 33: 139-187, pl 1-3.
- Hansen M 1996. Katalog over Danmarks biller. Entomologiske Meddelelser 64: 1-231.
- Hansen M, Jorum P, Palm E & Pedersen J 1997. Fund af biller i Danmark, 1996. Entomologiske Meddelelser 65: 119-148.
- Herger P & Uhlig M 1983. Zur Insektenfauna der Umgebung der Vogelwarte Sempach, Kanton Luzern. XII. Coleoptera 2: Staphylinidae. Entomologische Berichte, Luzern 9: 101-108.
- Herman LH 1986. Revision of *Bledius*. Part IV. Classification of species groups, phylogeny, natural history, and catalogue (Coleoptera, Staphylinidae, Oxytelinae). Bulletin of the American Museum of Natural History 184: 1-367.
- Herman LH 2001a. Nomenclatural changes in the Staphylinidae (Insecta: Coleoptera). Bulletin of the American Museum of Natural History 264: 1-83.
- Herman LH 2001b. Catalog of the Staphylinidae (Insecta: Coleoptera). 1758 to the end of the second millennium. Bulletin of the American Museum of Natural History 265: i-vi, 1-4218.
- Hinton HE 1944. Some general remarks on sub-social beetles, with notes on the biology of the staphylinid, *Platystethus arenarius* (Fourcroy). Proceedings of the Royal Entomological Society of London A 19: 115-128.
- Hodge PJ & Jones RA 1995. New British beetles. Species not in Joy's practical handbook: i-xvi, 1-175. British Entomological and Natural History Society.
- Horion A 1963. Faunistik der Mitteleuropäischen Käfer. Band IX. Staphylinidae 1. Teil Micropeplinae bis Euaesthetinae: i-xii, 1-412. Selbstverlag.
- Hyman PS & Parsons MS 1994. A review of the scarce and threatened Coleoptera of Great Britain Part 2: 1-248. Joint Nature Conservation Committee.
- Jelínek J 1993. Check-list of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera). Folia Heyrovskyana, Supplementum 1: 1-172.
- Koch K 1989. Ökologie Band 1. In: Die Käfer Mitteleuropas (Freude H, Harde KW & Lohse GA eds) E1: 1-440. Goecke & Evers.
- Köhler F 2000. Erster Nachtrag zum 'Verzeichnis der Käfer Deutschlands'. Entomologische Nachrichten und Berichte 44: 60-84.
- Köhler F & Klausnitzer B (eds) 1998. Verzeichnis der Käfer Deutschlands. Entomologische Nachrichten und Berichte, Beiheft 4: [i-ii], 1-185.
- Larsen EB 1936. Biologische Studien über die tunnelgrabenden Käfer auf Skallingen. Videnskabelige Meddelelser fra Dansk Naturhistorisk Forening 100: i-xii, 1-232, pl 1-2.
- Lohse GA 1964. 23. Familie Staphylinidae I (Micropeplinae bis Tachyporinae). In: Die Käfer Mitteleuropas (Freude H, Harde KW & Lohse GA eds) 4: 7-264. Goecke & Evers.
- Lohse GA 1978. Neuheiten der deutschen Käferfauna XI. Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer 74: 6-20.
- Lohse GA 1982. 13. Nachtrag zum Verzeichnis der mitteleuropäischen Käfer. Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer 78: 115-126.
- Lohse GA 1987. Staphyliniden-Studien. Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer 83: 135-140.
- Lohse GA 1989. 23. Familie Staphylinidae (I) (Piestinae bis Tachyporinae). In: Die Käfer Mitteleuropas (Freude H, Harde KW & Lohse GA eds) 12: 121-183. Goecke & Evers.
- Lundberg S 1995. Catalogus coleopterorum sueciae: [1-218]. Naturhistoriska Riksmuseet, Stockholm.
- Makranczy G 2001. Zur Kenntnis der mitteleuropäischen Arten der Gattung *Ochtheophilus* Mulsant & Rey, 1856 (Coleoptera, Staphylinidae, Oxytelinae). Entomologische Blätter für Biologie und Systematik der Käfer 97: 177-184.
- Muona J 1979. Staphylinidae. In: Enumeratio Coleopterorum Fennoscandiae et Daniae (Silfverberg H): 14-28. Helsingin Hyönteisvaihtoyhdystys.
- Nonnekens AC 1961. De Coleoptera van het Amsterdamse Bos. Entomologische Berichten 21: 116-128.
- Owen J 1993. An annotated list of recent additions and deletions affecting the recorded beetle fauna of the British Isles. Coleopterist 2: 1-18.
- Scheerpeltz O 1929. Monographie der Gattung *Olophrum* Er. (Col. Staphylinidae). Verhandlungen der Zoologisch-Botanischen Gesellschaft in Wien 79: 1-257, pl 1-6.
- Scheerpeltz O 1968. Coleoptera - Staphylinidae. Catalogus Faunae Austriae Teil XVfa: 1-279.
- Segers R 1986. Catalogus Staphylinidarum Belgicae (Coleoptera). Studiedocumenten Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen 32: 1-104.
- Silfverberg H 1992. Enumeratio Coleopterorum Fennoscandiae, Daniae et Baltiae: i-v, 1-94. Helsingin Hyönteisvaihtoyhdystys.

- Snellen van Vollenhoven SC 1863. Bijvoegselen tot de naamlijst van Nederlandsche schildvleugelige insecten. Tijdschrift voor Entomologie 6: 90-116.
- Snellen van Vollenhoven SC 1870. Laatste lijst van schildvleugelige insecten (Insecta Coleoptera): [i], i-v, 1-146. Erven Loosjes.
- Smetana A 1967. 32. Wissenschaftliche Ergebnis der zoologischen Expedition des Nationalmuseums in Prag nach der Türkei. Coleoptera – Staphylinidae, Subfam. Oxytelinae. Acta Entomologica Musei Nationalis Pragae 37: 297-324, 3 pl.
- Staniec B 1993. Morphology of the preimaginal instars of *Platystethus cornutus* (Gravenhorst, 1802) (Coleoptera, Staphylinidae), with remarks on its bionomics and ecology. Polskie Pismo Entomologiczne 62: 13-23.
- Staniec B 2000. *Carpelimus heidenreichi* Benick, 1934 and *C. similis* (Smetana, 1967) beetles new to the Polish fauna and the occurrence of other species of *Carpelimus* Samouelle, 1819 (Coleoptera: Staphylinidae) in central-eastern part of the country. Wiadomości Entomologiczne 19: 79-84.
- Steel WO 1956. On *Bledius denticollis* Fauvel and *B. opacus* (Block) (Coleoptera: Staphylinidae). Proceedings of the Royal Entomological Society of London (B) 25: 108-110.
- Tottenham CE 1954. Staphylinidae Section (a) Piestinae to Euaesthetinae. Handbooks for the Identification of British Insects 4 (8a): 1-79.
- Vorst O 2003. Nieuws over Nederlandse kortschildkevers 1 - Proteiniinae, Micropeplinae, Omaliinae (Coleoptera: Staphylinidae). Entomologische Berichten 62: 164-171.

Geaccepteerd 29 augustus 2003.

Summary

News on Dutch rove beetles 2 – Omaliinae, Oxytelinae (Coleoptera: Staphylinidae)

This second article in a series on the Dutch rove beetles deals with some species of the subfamily Oxytelinae. As a supplement to the previously treated Omaliinae, *Olophrum fuscum* is added to the Dutch faunal list, based on three specimens recently collected at the 'Weerribben', province of Overijssel.

Six more species are reported from The Netherlands for the first time, all of which had been confused with similar species until now. *Carpelimus similis* appears to be widely distributed on sandy banks in the eastern and southern parts of the country. *Carpelimus erichsoni* was collected at several localities from decaying organic matter. Its aedeagus is figured together with that of the closely related *C. bilineatus*. Most surprising was the discovery of a third *Carpelimus*-species: *C. gusarovi*. Two males were collected in the southern part of the province of Limburg. The central aedeagal sclerite is figured and compared to that of the closely related *C. obesus*.

The occurrence of *Platystethus degener* in The Netherlands is reported from several localities. It is, however, much rarer than the closely related *P. cornutus*. *Bledius filipes*, which until now has been confused with *B. pallipes* and *B. terebrans*, is rather common along streams in the southern part of the province of Limburg. Finally, *B. praetermissus* appears to be a scarce but widespread species in the coastal area. It is not a strict halobiont species and has also been found at some distance from the sea.

Three species have to be deleted from the Dutch list: *Ochtheophilus rosenhaueri*, as the single known specimen is in fact *O. omalinus*; *Carpelimus heidenreichi*, as no correctly identified specimens of this species could be traced; and *B. denticollis*, as specimens under this name all belong to a form of *B. pallipes* possessing red elytra.